

Nutarimas netenka galios 2022-01-13:

Valstybinė lietuvių kalbos komisija, Nutarimas

Nr. [N-1 \(190\)](#), 2022-01-06, paskelbta TAR 2022-01-12, i. k. 2022-00409

Dėl lietuvių kalbos rašybos taisyklių patvirtinimo

Suvestinė redakcija nuo 2016-06-04 iki 2022-01-12

Nutarimas paskelbtas: Žin. 1997, Nr. [63-1490](#); Žin. 1997, Nr. [67-0](#), i. k. 0975010NUTA00000060

**VALSTYBINĖ LIETUVIŲ KALBOS KOMISIJA PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS
SEIMO**

**N U T A R I M A S
DĖL LIETUVIŲ KALBOS RAŠYBOS IR SKYRYBOS**

1997 m. birželio 19 d. Nr. 60
Vilnius

Valstybinė lietuvių kalbos komisija n u t a r i a:

1. Patvirtinti Lietuvių kalbos komisijos prie Lietuvos mokslų akademijos 1977–1990 metų nutarimų Nr. 1-32 rašybos ir skyrybos nuostatas (pridedama).
2. Nustatyti, kad Lietuvių kalbos komisijos prie Lietuvos mokslų akademijos 1977–1990 metų nutarimai Nr. 1-32 galioja tiek, kiek jie neprieštarauja Valstybinės lietuvių kalbos komisijos prie Lietuvos Respublikos Seimo nutarimams.

KOMISIJOS PIRMININKAS

A. ROSINAS

PATVIRTINTA

Valstybinės lietuvių kalbos komisijos
prie Lietuvos Respublikos Seimo
1997 m. birželio 19 d. nutarimu Nr. 60

RAŠYBOS IR SKYRYBOS NUOSTATOS

1. Dėl raidės *j* rašymo po *b*, *p*, būsimąjo laiko 3-iojo asmens rašymo, *galbūt*, *turbūt*, *žūtbut*, *kaipmat* rašymo, neiginio ne rašymo, žodžių kėlimo ir brūkšnelio rašymo

1.1. Po priebalsių *b*, *p* rašoma *j* trijų žodžių – *bjaurus*, *pjauti*, *spjauti* šaknyse ir kituose tų pačių šaknų žodžiuose, pvz.: *bjaurėti(s)*, *bjaurybė*, *bjaurumas*, *bjurti*; *pjaustyti*, *pjausnys*, *pjaustiklis*, *pjautynės*, *pjautuvas*, *prapjova*, *pjūtis*, *rugiapjūtė*, *rugpjūtis*, *skerspjuvis*, *pjudyti*, *pjūklas*, *pjuvenos*, *Papjaunys (pieva)*; *spjaudyti*, *spjuvis* ir kt.

Pastaba. *J* rašymas analogiškais atvejais pavardėse norminamas įstatymų nustatyta tvarka.

1.2. Nepriesaginių veiksmažodžių, kurių bendratis baigiasi *-yti*, *-(i)ūti*, būsimąjo laiko trečiojo asmens formoje rašoma atitinkamai *i* arba *u*, pvz.: *gyti* – *gis* (ir *pa-gyti* – *pa-gis*), *lyti* – *lis* (ir *nu-lyti* – *nu-lis*), *šlyti* – *šlis*, *būti* – *bus*, *džiūti* – *džius*, *griūti* – *grius*, *pūti* – *pus*, *žūti* – *žus*. Išimtys: *siūti* – *siūs*, *vyti* – *vys*.

Visi kiti nepriesaginiai veiksmažodžiai būsimąjo laiko trečiojo asmens formoje išlaiko bendratis balsę, pvz.: *blykšti* – *blykš*, *dygti* – *dys*, *matyti* – *matys*, *rašyti* – *rašys*, *skaityti* – *skaitys*, *slysti* – *slys*, *dūkti* – *dūks*, *grūsti* – *grūs*, *lūžti* – *lūš*, *rūgti* – *rūgs*, *trūkti* – *trūks*, *bristi* – *bris*, *skristi* – *skris*, *brukti* – *bruks*, *sprukti* – *spruks*.

1.3. Rašoma *galbūt*, *turbūt*, *kaipmat*, nes žodžių junginiai bei samplaikos (šiuo atveju *gali būti*, *turi būti*, *kaip matai* arba *kaip matant*), sutrumpėjus bent vienam jų nariui, kuris atskirai nebegali būti vartojamas, tampa suaugtiniais žodžiais, plg.: *kasdien*, *kieksyk*, *anapus*. Kaip *galbūt*, *turbūt* rašoma ir *žūtbut*.

1.4. Neiginys *ne* rašomas:

1.4.1. Skyrium nuo kitų žodžių, kai sakinyje reiškia priešpriešą ar šiaip neigia sakomąjį dalyką.

Su skaitvardžiais, įvardžiais, prielinksniais, jungtukais ir daugeliurieveiksmių bei dalelyčių neiginys ne paprastai tik priešpriešos ar neigimo reikšme ir teivartojamas.

1.4.2. Kartu su veiksmažodžiais, būdvardžiais, daugeliu daiktavardžių, kai kuriais įvardžiais,rieveiksmiais, dalelytėmis, jungtukais, kai sudaro kitos, dažniausiai priešingos, reikšmės žodžius.

Pastabos. 1. Neiginio *ne* rašymas su būdvardžiais kartu ar skyrium nelaikytinas klaida tais atvejais, kai jis su būdvardžiu gali arba sudaryti priešingos reikšmės žodį (pvz., *amžinas* – *neamžinas* „trumpalaikis, neilgai trunkantis“), arba paneigti paties būdvardžio reikšmę (pvz.: *Naudokis proga – ji neamžina / ne amžina. Ne alkani / Nealkani ir jie buvo. Tu man nesvetimas / ne svetimas. Aš visai ne sena / nesena, yra daug senesnių už mane*).

2. Taip pat dvejopai – kartu ir skyrium – neiginys *ne* gali būti rašomas su daiktavardžiais, kurie arba žymi daikto (asmens) priklausymą priešingai grupei (pvz., *lietuviai* ir *nelietuviai*), arba paneigia paties daiktavardžio reikšmę (pvz.: *Lietuvoje yra ir nelietuvių / ne lietuvių. Vis dažniau ir nelietuviai / ne lietuviai pasirenka lietuviškas mokyklas. Salėje buvo ir ne žurnalistų / nežurnalistų*).

3. Neiginys *ne* paprastai rašomas skyrium, kai jis neigia ne atskirą daiktavardį ar būdvardį, o žodžių junginį (pvz.: *mokymas ne lietuvių kalba, ne lietuvių mokyklos, ne lietuvių tautybės asmuo, užrašai ne valstybine kalba*).

1.5. Žodžiai į kitą eilutę keliami skiemenimis: *ke-lia-mės*, *bi-o-lo-gi-ja*. Viena balsė gali būti paliekama toje pačioje eilutėje arba keliami į kitą: *a-ša-ra*, *Ro-me-o*. Kai susiduria dvi ar daugiau priebalsių, paskutinė būtinai keliami į kitą eilutę, o likusios gali būti paliekamos toje pačioje eilutėje arba perkeliamos į kitą: *gat-vė*, *ga-tvė*, *ašt-rus*, *aš-trus*, *a-štrus*, *lukš-tas*, *luk-štas*, *lu-kštas*. Dvibalsiai ir mišrieji dvigarsiai, taip pat dviraidžiai *dz*, *dž*, *ch* neskaidomi: *kai-lis*, *kin-ta*, *bi-džena*, *au-džia*, *me-chanikas*. *Dz*, *dž* skaidomi tada, kai *d* priklauso vienam, o *z* ar *ž* kitam sudurtinio žodžio dėmeniui, pvz., *juod-žemis*.

Sudurtiniai ir priešdėliniai žodžiai gali būti keliami skiemenimis, pvz.: *pe-lė-da, an-ta-kis*, arba pagal jų sudaromąsias dalis, atskiriant sudurtinių žodžių dėmenis bei priešdėlį nuo šaknies, pvz.: *pel-ė-da, ant-a-kis*. Tik antruoju būdu žodžiai keliami tada, kai susiduria dvi vienodos sudaromųjų dalių priebalsės, pvz.: *pus-se-se-rė, per-re-gi-mas*.

1.6. Brūkšnelis rašomas:

1.6.1. Tarp dviejų savarankiškų to paties asmens pavardžių, pvz.: *Matulaitis-Labukas, Kymantaitė-Čiurlionienė*.

Tarp dviejų (ar daugiau) to paties asmens vardų brūkšnelis nerašomas, pvz.: *Mikalojus Konstantinas Čiurlionis, Aušra Nijolė Gudaitienė*. Taip pat brūkšnelis nerašomas tarp pavardę sudarančio nekaitomo ir kaitomo dėmens, pvz.: *Put Putarleckis, Tallat Kelpša*.

1.6.2. Tarp pavardės ir slapyvardžio, pvz.: *Vincas Mykolaitis-Putinas*.

Tarp vardo ar pavardės ir prievardžio brūkšnelis nerašomas, pvz.: *Vytautas Didysis, Radvila Našlaitėlis*.

1.6.3. Dvigubame geografinio objekto pavadinime, pvz.: *Šiaurės Reinas-Vestfalija, Gaižuvėlė-Pastriūnė*.

1.6.4. Jungiant prie arabiškų skaitmenų antrąjį sudurtinio žodžio dėmenį, pvz.: *50-metis, 200-milijoninis, 40-tūkstantasis*.

Pastaba. Brūkšnelis nerašomas ir šiais atvejais: samplaikiniuose įvardžiuose beirieveiksmiuose, pvz.: *kas ne kas, koks ne koks, kur ne kur, vos ne vos, šiaip ne taip*; samplaikiniuose išiktukuose bei jaustukuose, pvz.: *bar bar bar, bim bam, cap carap, klipu klip, cha cha cha, put put put, e je je*.

2. Dėl didžiųjų raidžių rašymo

2.1. Įstaigų, įmonių ir organizacijų pavadinimų, susidedančių iš dviejų ar daugiau bendrinės reikšmės žodžių, tik pirmasis žodis rašomas didžiąja raide, pvz.: *Valstybinis akademinis dramos teatras, Taupomasis bankas, Mokytojų namai, Valstybinė darbo inspekcija, Pasaulio lietuvių jaunimo sąjunga, Lietuvių kalbos draugija, Tarptautinė filosofų draugijų federacija, Tarptautinis valiutos fondas*.

Jeigu įstaiga, įmonė ar organizacija turi simbolinį pavadinimą (rašomą kabutėse), didžiąja raide rašomas tik šis pavadinimas. Kai pastarasis susideda iš dviejų ar daugiau žodžių, didžiąja raide rašomas to pavadinimo pirmasis žodis, pvz.: *kino teatras „Vingis“, berniukų choras „Ažuoliukas“, „Žinijos“ draugija, sveikatingumo kompleksas „Aukštaitija“, ne pelno įmonė „Riešutas“, alaus baras „Tauro ragas“*.

2.2. Jei įstaigos, įmonės ar organizacijos pavadinimas, susidedantis iš dviejų ir daugiau žodžių, prasideda tikriniu vardu: vietovardžiu (valstybės, miesto, kaimo, rajono, seniūnijos vardu ir pan.) ar asmenvardžiu, didžiąja raide rašomas tik tas tikrinis vardas; žodis, einantis po jo, kaip ir toliau einantys bendriniai žodžiai, rašomas mažąja raide, pvz.: *Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra, Lietuvos mokslų akademija, Lietuvos nacionalinė filharmonija, Lietuvos rašytojų sąjunga, Lietuvos socialdemokratų partija, Suomijos nacionalinis muziejus, Vilniaus pedagoginis universitetas, Vilniaus viešoji Adomo Mickevičiaus biblioteka, Šiaulių dramos teatras, Vilniaus rajono veislininkystės įmonė, Vilniaus centrinė universalinė parduotuvė, Naujosios Vilnios geležinkelio stotis, Vilniaus miesto valdyba, Kauno rajono žemės ūkio bendrovė „Kumpis“, Trakų rajono policijos komisariatas, Vytauto Didžiojo universitetas, Mykolo Biržiškos vidurinė mokykla, Mikalojaus Konstantino Čiurlionio dailės muziejus, Maironio lietuvių literatūros muziejus*.

2.3. Aukščiausiųjų valstybinės valdžios institucijų pavadinimų visi žodžiai rašomi didžiosiomis raidėmis, pvz.: *Lietuvos Respublikos Seimas, Lietuvos Respublikos Vyriausybė, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, Lietuvos Respublikos Aukščiausiasis Teismas, Prancūzijos Ministrų Taryba, Didžiosios Britanijos Lordų Rūmai, Ispanijos Generaliniai Kortesai, Islandijos Altingas*.

Didžiosiomis raidėmis taip pat rašomi aukščiausių tarptautinių organizacijų ir jų vyriausiųjų organų pavadinimų visi žodžiai, pvz.: *Jungtinės Tautos (Jungtinių Tautų Organizacija), Generalinė Asamblėja, Saugumo Taryba, Ekonominė ir Socialinė Taryba, Tarptautinis Teismas, Europos*

Sajunga, Europos Sąjungos Taryba, Europos Parlamentas, Europos Ministrų Taryba, Europos Komisija, Europos Taryba, Šiaurės Taryba.

Pastaba. Išskirtinės reikšmės neturintys įstaigų, įmonių ir organizacijų pavadinimai rašomi mažąja raide, pvz.: *Vilniuje pastatyta nauja klinikinė ligoninė. Panevėžyje yra cukraus fabrikas ir alaus darykla.*

2.4. Sutrumpinti oficialūs įmonių, įstaigų ir organizacijų pavadinimai rašomi kaip atitinkami nesutrumpintieji.

2.4.1. Didžiąja raide rašomas pirmasis žodis, pvz.: *Lietuvos nacionalinė filharmonija – Nacionalinė filharmonija – Filharmonija; Mikalojaus Konstantino Čiurlionio dailės muziejus – Dailės muziejus; Lietuvių kalbos draugija – Kalbos draugija.*

Pavadinimas, sutrumpintas iki rūšinės reikšmės žodžio, gali būti rašomas mažąja raide, pvz.: *Vilniaus universitete studijavo teisę. Baigęs universitetą, dirbo mokykloje.*

2.4.2. Didžiąja raide rašomi visi žodžiai, pvz.: *Lietuvos Respublikos Seimas – Seimas; Lietuvos Respublikos Vyriausybė – Vyriausybė; Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas – Konstitucinis Teismas; Lietuvos Respublikos Aukščiausiasis Teismas – Aukščiausiasis Teismas.*

2.5. Sudėtiniame pavadinime esantis oficialus padalinio pavadinimas pradedamas didžiąja raide, pvz.: *Vilniaus universiteto Filologijos fakulteto Lietuvių kalbos katedra, Lietuvių kalbos instituto Gramatikos skyrius, „Knygos“ leidyklos Vaikų literatūros redakcija.*

Pastaba. Masiškai paplitusių padalinių (pvz., cechų, brigadų, buhalterijų, raštinių, bibliotekų, kabinetų, laboratorijų, kasų) pavadinimai paprastai rašomi mažąja raide, pvz.: *UAB „Statyba“ mūrinių brigada, Joniškio rajono centrinės ligoninės raštinė, Lietuvos nacionalinės filharmonijos bilietai kasa.*

Taip pat mažąja raide rašomi įstaigų, įmonių, organizacijų valdymo vienetų pavadinimai, pvz.: *Mokslų akademijos prezidiumas, Vilniaus universiteto rektoratas, Lietuvos banko valdyba.*

2.6. Įvairūs kiti vienažodžiai pavadinimai rašomi didžiąja raide, o susidedantys iš dviejų ar daugiau žodžių rašomi pagal tas pačias taisykles kaip 2. 1–2. 5 minėti įstaigų, įmonių ir organizacijų pavadinimai.

2.6.1. Rūmų, salių, architektūros paminklų pavadinimai: *Luvras, Ermitažas, Baltieji rūmai, Žiemos rūmai, Baltoji salė, Gintaro muziejus, Aušros vartai, Vilniaus arkikatedra bazilika, Kauno sporto halė.*

2.6.2. Dokumentų pavadinimai: *Valstybinės kalbos įstatymas, Branduolinio ginklo neplatavimo sutartis, Žmogaus teisių deklaracija, Lietuvos Respublikos geležinkelio transporto kodeksas.*

Ypatingos reikšmės dokumentų visi pavadinimo žodžiai rašomi didžiosiomis raidėmis: *Lietuvos Statutas, Lietuvos Nepriklausomybės Aktas, Lietuvos Respublikos Konstitucija.*

2.6.3. Aukščiausių apdovanojimų pavadinimai: *Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Gedimino ordinas, Vyčio kryžiaus ordinas, Lietuvos nacionalinė premija, Valstybinė Jono Basanavičiaus premija.*

Pastaba. Garbės ir padėkos raštų ar garbės vardų bei laipsnių pavadinimai rašomi mažąja raide, pvz.: *padėkos raštas, garbės raštas, sporto meistras, habilituotas daktaras, profesorius, akademikas.*

Pareigų pavadinimai ir titulai paprastai rašomi mažąja raide, pvz.: *prezidentas, ministras pirmininkas, ministras, rektorius, direktorius, senatorius, karalius, šachas, chanas* (apie galimą jų rašymą didžiąja raide žr. 2. 7. 4).

2.6.4. Svarbių istorinių įvykių ir epochų pavadinimai: *Pirmasis pasaulinis karas, Liepos monarchija, Šviečiamasis amžius, Renesansas, Atgimimo epocha, Trisdešimties metų karas.*

Mažąja raide rašomi tokie epochų bei istorinių įvykių pavadinimai kaip: *akmens amžius (paleolitas), viduramžiai, feodalizmas, antika, matriarchatas, kryžiaus karas.*

Stilių, pasaulėžiūrų, geologinės istorijos laikotarpių pavadinimai rašomi mažąja raide: *barokas, gotika, rokokas, renesansas; materializmas, humanizmas; paleozojus (arba paleozojinė era), mezozojinė era, ledynų laikotarpis (ledynmetis).*

2.6.5. Švenčių ir išskirtinės reikšmės renginių pavadinimai: *Velykos, Kūčios, Kalėdos, Joninės, Naujieji metai, Trys karaliai, Visi šventieji, Motinos diena, Vasario 16-oji, Vilties ir gedulo diena; Pasaulio lietuvių sporto žaidynės, Pasaulio žemaičių dailės paroda.*

2.7. Žodžiai gali būti rašomi didžiąja raide stilistiniais sumetimais.

2.7.1. Didžiąja raide gali būti rašomi žodžiai, kuriais mandagiai, su pagarba kreipiamasi į kitą asmenį (laiškuose, sveikinimuose, kvietimuose, prašymuose ir pan.), pvz.: *Jūs, Tamsta, Pone; Tu, Pats, Sveikas, Bičiuli, Drauge, Gerbiamasis, Brangusis.*

2.7.2. Didžiąja raide rašomi žodžiai, kai jų žymimoms sąvokoms teikiama išskirtinė reikšmė bei pagarba, pvz.: *Tėvynė, Tiesa, Nepriklausomybė, Laisvė, Viltis, Atgimimas, Motina, Žmogus (plg.: Vėl atgimė Viltis; Visuomet prieš akis mes turime turėti savo Laisvę).*

2.7.3. Iš pagarbos didžiosiomis raidėmis gali būti rašomi reikšmingiausių organizacijų, visuomeninių judėjimų, istorinių įvykių ir kitų panašių pavadinimų visi žodžiai, pvz.: *Lietuvos Sąjūdis, Lietuvos Valstybės Taryba, Baltijos Asamblėja, Baltijos Taryba, Didysis Vilniaus Seimas.*

2.7.4. Iš pagarbos didžiosiomis raidėmis gali būti rašomi aukščiausių pareigūnų pavadinimai, pvz.: *Lietuvos Respublikos Prezidentas, Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkas, Lietuvos Respublikos Ministras Pirmininkas.*

Prašymuose, pareiškimuose ir pan. dokumentuose didžiąja raide rašomas bet kurio pareigūno, į kurį kreipiamasi, pavadinimas, pvz.: *Vilniaus universiteto Rektoriui.*

3. *Neteko galios nuo 2004-10-07*

Punkto naikinimas:

Nr. [N-4\(105\)](#), 2006-09-28, *Žin.* 2006, Nr. 107-4086 (2006-10-06), i. k. 10610LKNUTAN-4(105)

4. *Neteko galios nuo 2004-10-07*

Punkto naikinimas:

Nr. [N-4\(105\)](#), 2006-09-28, *Žin.* 2006, Nr. 107-4086 (2006-10-06), i. k. 10610LKNUTAN-4(105)

3. Dėl kitų kalbų asmenvardžių ir vietovardžių vartosenos lietuvių kalboje

Punkto numeracijos pakeitimas:

Nr. [N-4\(105\)](#), 2006-09-28, *Žin.*, 2006, Nr. 107-4086 (2006-10-06), i. k. 10610LKNUTAN-4(105)

3.1. Lotyniško pagrindo alfabetus vartojančių kalbų asmenvardžiai bei vietovardžiai grožiniuose kūriniuose, populiariuose ir vaikams bei jaunimui skirtuose leidiniuose atsižvelgiant į skaitytojų amžių ir išsilavinimą adaptuojami, t. y. pateikiami pagal tarimą.

3.2. Mokslinėje literatūroje, reklaminiuose, informaciniuose leidiniuose, specialiuose tekstuose, taip pat oficialiuose dokumentuose (išskyrus Lietuvos Respublikos piliečių asmens dokumentus) kitų kalbų asmenvardžių pateikiamos autentiškos formos, o labiau paplitę vietovardžiai dažniausiai adaptuojami.

Autentiškos ir adaptuotos asmenvardžių formos gali būti pateikiamos pagrečiui (viena iš jų skliaustuose).

Pastaba. Asmenvardžių rašymą Lietuvos Respublikos piliečių asmens dokumentuose nustato kiti teisės aktai.

Punkto pakeitimai:

Nr. [N-11\(147\)](#), 2013-10-24, *Žin.*, 2013, Nr. 113-5679 (2013-10-30), i. k. 11310LKNUTA-11(147)

3.3. Nelotyniško pagrindo rašmenis vartojančių kalbų asmenvardžiai ir vietovardžiai transkribuojami atsižvelgiant į jų tarimą ir lietuvių kalboje vyraujančias tradicijas arba transliteruojami paraidžiui.

Pastaba. Rusų kalbos asmenvardžiai ir vietovardžiai transkribuojami pagal Lietuvių kalbos komisijos aprobuotą instrukciją (Pavardžių, vardų ir vietovardžių transkripcijos iš rusų kalbos į lietuvių kalbą ir iš lietuvių kalbos į rusų kalbą instrukcija. Vilnius: Mokslas, 1990).

3.4. Visų šalių asmenvardžius bei vietovardžius rašant pagal minėtus bendruosius principus, išlaikomos tradicinės formos, pvz.: *Karolis Didysis, Petras Pirmasis, Anglija, Lenkija, Prancūzija, Suomija, Švedija, Daugpilis, Dauguva, Krokava, Paryžius, Varšuva, Viena, Genuja, Mantuja.*

3.5. Kitų kalbų asmenvardžiai ir vietovardžiai rišliame tekste gramatinami – jiems pridedamos lietuviškos reikiamo linksnio galūnės. Adaptuoti asmenvardžiai ir vietovardžiai dažniausiai gramatinami ir kai teikiami nerišliame tekste.

Papildyta papunkčiu:

Nr. [N-1 \(158\)](#), 2016-05-26, paskelbta TAR 2016-06-03, i. k. 2016-14824

4. Dėl adaptuotų asmenvardžių ir vietovardžių galūnių rašymo

Punkto numeracijos pakeitimas:

Nr. [N-4\(105\)](#), 2006-09-28, *Žin.*, 2006, Nr. 107-4086 (2006-10-06), i. k. 10610LKNUTAN-4(105)

4.1. Adaptuotiems asmenvardžiams ir vietovardžiams, kurie baigiasi priebalsiu (išskyrus 8. 2–8. 4 taisyklėse nurodyto tipo atvejus), pridedamos galūnės *-as*, *-is*, *-(i)us* ir jie linksniuojami kaip atitinkami lietuviški daiktavardžiai.

4.1.1. Su galūne *-as*: *Brugmanas (Brugmann)*, *Talinas (Tallinn)*, *Mopasanas (Maupassant)*, *Bodleras (Baudelaire)*, *Volteras (Voltaire)*, *Brauchičas (Brauchitsch)*, *Stiuartas (Stewart)*, *Luvras (Louvres)*;

Galūnė *-as* paprastai pridedama ir tiems originalo kalboje nelinksniuojamiems tikriniams vardams, kurie baigiasi priebalsiu *-s*: *Teksasas (Texas)*, *Arkanzasas (Arkansas)*, *Daladas (Dallas)*, *Okasas (Okas)*; *Lopesas (Lopez)*, *Gomesas (Gomez)*, *Velaskesas (Velasquez)*; *Morisas (Morris)*, *Sikeirosas (Siqueiros)*, *Lagosas (Lagos)*; *Dos Pasosas (Dos Passos)*; *Lodusas (Loodus)*, *Maltusas (Malthus)*, *Dreifusas (Dreyfus)*, *Larusas (Larousse)*; *Votkinsas (Watkins)*, *Fringsas (Frings)* (išskyrus tradicines išimtis, pvz.: *Hondūras, Buenos Airės, Los Andželas*).

4.1.2. Su galūne *-is*: *Šileris (Schiller)*, *Lelevelis (Lelewel)*, *Grenoblis (Grenoble)*, *Klodelis (Claudiel)*, *Čerčilis (Churchill)*, *Kolis (Kohl)*, *Tanhoizeris (Tannhauser)*, *Foichtvangeris (Feuchtwanger)*.

4.1.3. Su galūne *-(i)us*: *Karlovičius (Karłowicz)*, *Hemingvėjus (Hemingway)*, *Raikovičius (Rajkovic)*.

Punkto pakeitimai:

Nr. [N-1 \(158\)](#), 2016-05-26, paskelbta TAR 2016-06-03, i. k. 2016-14824

4.1.4. Prie moterų pavardžių, kurios baigiasi priebalsiu, galūnės nededamos, pvz.: *Smit (Smith)*, *Fišer (Fischer)*, *Gomes (Gomez)*. Moterų vardams, kurie baigiasi priebalsiu, gali būti pridedamos galūnės *-a* arba *-ė* (klaida nelaikytinas skirtingų galūnių parinkimas to paties tipo baigmenis turintiems autentiškiems asmenvardžiams), pvz.: *Doris, Dorisa, Dorisė (Doris)*, *Elizabet, Elizabeta, Elizabetė (Elizabeth)*, *Klemens, Klemensa, Klemensė (Clemence)*.

Papildyta papunkčiu:

Nr. [N-1 \(158\)](#), 2016-05-26, paskelbta TAR 2016-06-03, i. k. 2016-14824

4.2. Graikiškų asmenvardžių ir vietovardžių galūnės *-on (-ōn)*, *-os*, *-us (-ūs)*, *-ės* ir lotyniškų *-us*, *-um* keičiamos į *-as*, pvz.:

Sigėjas (Sigeion), *Eschilas (Aischylos)*, *Heziodas (Hēsiodos)*, *Korintas (Korinthos)*; *Odisėjas (Odysseus)*, *Edipas (Oidipūs)*; *Hipokratas (Hypokratēs)*, *Archimedas (Archimēdēs)*; *Augustas (Augustus)*, *Brutas (Brūtus)*, *Markas (Marcus)*; *Saguntas (Saguntum)*.

Tačiau graikiškų vardų galūnė *-ēs* po *l* keičiama *-is*, pvz.: *Sofoklis (Sophoklēs)*, *Heraklis (Hēraklēs)*, *Aristotelis (Aristotelēs)*, o po *i* einančios lotyniškų vardų galūnės *-us*, *-um* rašomos *-jus*: *Julijus (Jūlius)*, *Vergilijus (Vergilius)*, *Kapitolijus (Capitolium)*. Taip pat rašomos ir iš lotynų ar graikų kalbų (ar per jas) į kitas kalbas atėjusių arba lotynizuotų asmenvardžių ir vietovardžių formos, turinčios gale *-as*, *-is*, *-(i)us*, pvz.: *Lukas (Lucas)*, *Memfis (Memphis)*, *Mineapolis (Mineapolis)*, *Amadėjus (Amadeus)*, o pagal analogiją su jomis ir daugelio kitų vyriškų vardų galūnės, pvz.: *Nikolas (Nicolas)*, *Fransis (Francis)*, *Persis (Persis)*.

4.3. Graikiškiems ir lotyniškiems priebalsinio kamieno vardams galūnės pridedamos prie kilmininko kamieno, pvz.:

Ksenofontas (Xenophōn, Xenophōntos), *Tespidas (Thespi, Thespidos)*, *Ciceronas (Cicerō, Cicerōnis)*, *Katonas (Catō, Catōnis)*;

Artemidė (Artemis, Artemidos), Paladė (Pallas, Pallados), Venera (Venus, Veneris).

Naujosios graikų kalbos galūnė *-is* nekeičiama: *Teodorakis (Theodorakis), Hadzidakis (Hadzidakis).*

4.4. Latvių kalbos asmenvardžių ir vietovardžių galūnė *-s* po priebalsio keičiama į *-as*, pvz.: *Endzelynas (Endzelīns), Jaunzemas (Jaunzems), Tukumas (Tukums), Sudrabkalnas (Sudrabkalns)*, išskyrus tuos atvejus, kai vietovardžių antrasis dėmuo *-pils* keičiamas į *-pilis*, pvz.: *Jėkabpilis (Jėkabpils), Bėrzpilis (Bėrzpils), Sėlpilis (Sėlpils)*. Galūnės *-is* ir *-us* nekeičiamos, o *-e* keičiama į *-ė*, pvz.: *Drydzis (Drīdzis), Inesis (Inesis), Saldus (Saldus), Ēglainė (Ēglaine), Secė (Sece), Smiltenė (Smiltene)*. Pavardžių priesaga *-iņš* keičiama į *-inis*, pvz.: *Bėrzinis (Bėrziņš), Krūminis (Krūmiņš)*.

Punkto pakeitimai:

Nr. [N-7\(96\)](#), 2004-05-06, *Žin.*, 2004, Nr. 81-2930 (2004-05-18), i. k. 10410LKNUTA0N-7(96)

4.5. Daugiskaitinių vardų galūnės paprastai keičiamos atitinkamomis lietuvių kalbos daugiskaitos galūnėmis, pvz.: *Sardai (Sardes), Kanai (Cannes)*.

Daugiskaitinių latviškų vietovardžių galūnės keičiamos atitinkamomis lietuvių kalbos daugiskaitos galūnėmis išlaikant kamiengalio priebalsio kietumą arba minkštumą: po kietojo priebalsio *-i* keičiama į *-ai*, *-as* keičiama į *-os*; po grafiškai išreikštų minkštųjų priebalsių *k, g, l, ņ, priebalsių š, ž, č, dž* ir kai kuriais kitais retais atvejais *-i* keičiama į *-iai*, *-as* keičiama į *-ios*; pvz.: *Avuotai (Avoti), Balvai (Balvi), Bėrzkalnai (Bėrzkalni), Bėrzai (Bėrzi), Jaunzėmai (Jaunzemi); Ziros (Ziras); Alsvikiai (Alsviķi), Brigiai (Brigī), Andzeliai (Andzeļi), Lendžiai (Lendži), Limbažiai (Limbaži), Pelčiai (Pelči), Jaunkemeriai (Jaunķemerī); Pliavinios (Pļaviņas); galūnė -es keičiama į -ės, -is keičiama į -ys, pvz.: Grundzalės (Grundzāles), Cėsys (Cēsis)*.

Punkto pakeitimai:

Nr. [N-7\(96\)](#), 2004-05-06, *Žin.*, 2004, Nr. 81-2930 (2004-05-18), i. k. 10410LKNUTA0N-7(96)

4.6. Prie asmenvardžių ir vietovardžių, gale turinčių nekirčiuotą *-i*, pridėdama *-s*, o nekirčiuotas *-y* keičiamas galūne *-is*, pvz.:

Kraševskis (Kraszewski), Niemis (Niemi), Pučinis (Puccini), Toljatis (Toglatti), Verdis (Verdi), Gobis (Gobi), Helsinkis (Helsinki), Tbilisis (Tbilisi);

Chomskis (Chomsky), Henris (Henry), Jakobis (Jacoby), Kiparskis (Kiparsky).

Prie moterų vardų bei pavardžių galūnės nededamos: *Ibaruri (Ibaruri), Meri (Mary).*

4.7. Asmenvardžių ir vietovardžių nekirčiuota galūnė *-e (-e)* keičiama į *-ė: Afroditė (Aphrodite), Feličė (Felice), Brontė (Bronte), Rudzytė (Rudzite), Halė (Halle), Zėkė (Selke).*

P a s t a b a. Jei nekirčiuota galūnė *-i (-y), -e (-ae)* baigiasi daugiskaitinė vietovardžio forma, tuomet pridėdama atitinkama lietuviška daugiskaitos galūnė, pvz.: *Kemeriai (Iemeri), Tatrai (Tatry), Katovicai (Katowice), Sirakūzai (Syracūsae).*

4.8. Asmenvardžių ir vietovardžių, kurie baigiasi nekirčiuotais *-a, -ia (-ya)*, žodžio galas nekeičiamas ir jie linksniuojami kaip atitinkami lietuviški daiktavardžiai: *Aiva (Aiva), Berta (Bertha), Halina (Halina), Kurkovska (Kurkowska); Apolonija (Apollonia), Ifigenija (Iphigenia); Barselona (Barcelona), Nikaragva (Nicaragua), Ryga (Riga), Toskana (Toscana); Balija (Balya), Italija (Italia), Venecija (Venezia).*

4.9. Prie asmenvardžių ir vietovardžių, kurie baigiasi kirčiuotais balsiais (išskyrus graikų ir sen. indų k.), galūnės nededamos ir jie nelinksniuojami, pvz.: *Bordo (Bordeaux), Hugo (Hugo); Anžu (Anjou), Kamiu (Camus); Dega (Degas), Ferma (Fermat); Beranžė (Beranger), Bizė (Bizet), Kalė (Calais), Mejė (Meillet), Bali (Bally), Debiusi (Debussy), Kiuri (Curie), Šabli (Chablis), Albi (Albi). Taip pat nelinksniuojami ir negauna galūnių vardai, kurie baigiasi nekirčiuotu -u, pvz.: Antonesku (Antonescu), Mobutu (Mobutu), Tartu (Tartu), Turku (Turku), arba dviejų balsių sandūra, pvz.: Goa (Goa), Samoa (Samoa), Borneo (Borneo), Romeo (Romeo), Bilbao (Bilbao). Tačiau iš tradicijos rašoma Genuja (Genua), Mantuja (Mantua), Kapuja (Capua).*

4.10. Nekirčiuota galūnė *-o* verčiama lietuviška galūne *-as*: *Brunas (Bruno), Milanas (Milano), Turinas (Turino), išskyrus kai kuriuos slaviškus vardus, pvz.: Moniuška (Moniuszko), Mateika (Matejko).*

4.11. Jeigu asmenvardis arba vietovardis susideda iš kelių žodžių, atitinkama lietuviška galūnė paprastai dedama prie paskutinio žodžio: *Bret Hartas* (*Bret Hart*), *Sen Simonas* (*Saint-Simon*); *Klermon Feranas* (*Clermont-Ferrand*), *Karlovy Varai* (*Karlovy Vary*), *Rio de Žaneiras* (*Rio de Janeiro*). Tik kai kuriems dvižodžiams asmenvardžiams galūnė iš tradicijos dedama ir prie pirmojo (arba tik prie pirmojo) žodžio: *Boduenas de Kurtenė* (*Baudouin de Courtenay*).

5. Dėl ilgųjų balsių rašymo adaptuojamuose asmenvardžiuose ir vietovardžiuose

Punkto numeracijos pakeitimas:

Nr. [N-4\(105\)](#), 2006-09-28, *Žin.*, 2006, Nr. 107-4086 (2006-10-06), i. k. 10610LKNUTAN-4(105)

5.1. Balsėmis *y*, *ū* žymimi atitinkami ilgieji kitų kalbų balsiai tuose adaptuojamuose asmenvardžiuose bei vietovardžiuose, kuriuose šių balsių ilgumas originalo kalba (latvių, vokiečių, čekų, slovakų, estų, suomių, vengrų) yra išreikštas grafiškai, pvz.: *Niedrytė* (lat. *Niedrite*), *Nyca* (lat. *Nica*), *Nydermanas* (vok. *Niedermann*), *Tyneckis* (ček. *Tynecky*), *Skycovas* (slov. *Skycov*), *Vyraltas* (est. *Viiralt*), *Ryhivara* (suom. *Riihivaara*), *Vyzvaras* (vengr. *Vizvar*), *Alūksnė* (lat. *Alūksne*), *Ūlenbekas* (vok. *Uhlenbeck*), *Ūneticė* (ček. *Únětice*), *Rūžička* (ček. *Ružička*), *Lūčka* (slov. *Lučka*), *Mūga* (est. *Muuga*), *Ūlasūla* (suom. *Uulasuula*), *Ūrkūtas* (vengr. *Urkut*).

5.2. Vardų, kuriuose minėtų balsių ilgumas originalo rašyba nėra aiškiai išreikštas, ilgieji balsiai žymimi balsėmis *i*, *u*, pvz.: *Iberlingenas* (vok. *Uberlingen*), *Ibachas* (vok. *Ibach*), *Štrigelis* (vok. *Strigel*), *Fildingas* (angl. *Fielding*), *Klivlendas* (angl. *Cleveland*), *Blumfildas* (angl. *Bloomfield*), *Gutenbergas* (vok. *Gutenberg*), *Liubekas* (vok. *Lubeck*), *Šumanas* (vok. *Schumann*), *Kuperis* (angl. *Cooper*), *Liverpulis* (angl. *Liverpool*), *Muras* (angl. *Moore*), *Hiumas* (angl. *Hume*).

Ilgieji balsiai, adaptuotoje vardo formoje atsiderę dvibalsyje, taip pat rašomi *i*, *u*, pvz.: *Uipeštas* (vengr. *Ujpest*).

Kai kurie vardai su ilgosiomis arba trumposiomis balsėmis rašomi iš tradicijos, pvz.: *Lyras* (angl. *Lear*), *Kalipsė* (gr. *Kalyps*“).

5.3. Ilguosius balsius žyminčios raidės ir jų samplaikos – estų kalbos *ee*, *öö*, vengrų *é*, *ő*, vokiečių *ä*(*ae*), *äh*(*aeh*), *e*, *ee*, *eh*, *ö*(*oe*), *öh*(*oeh*), latvių *ē* – žymimos lietuvių *ė*, pvz.: *Ēriku* (est. *Eeriku*), *Ēbiku* (est. *Ööbiku*), *Ērdas* (vengr. *Érd*), *Lérincis* (vengr. *Lőrinci*), *Lėvicas* (vok. *Löw*itz), *Lėvenas* (vok. *Laeven*), *Vėberis* (vok. *Weber*), *Brėmenas* (vok. *Bremen*), *Lėcenas* (vok. *Leezen*), *Mėringas* (vok. *Mehring*), *Kėtenas* (vok. *Köthen*), *Gėtė* (vok. *Goethe*), *Gėrdė* (vok. *Göhrde*), *Ėmė* (vok. *Oehme*), *Bėnė* (la. *Bēne*), *Bėrzainė* (la. *Bērzaine*), *Ėduolė* (la. *Ēdole*), *Jėkabpilis* (la. *Jēkabpils*), *Kalėtai* (la. *Kalēti*), *Rundėnai* (la. *Rundēni*).

Punkto pakeitimai:

Nr. [N-7\(96\)](#), 2004-05-06, *Žin.*, 2004, Nr. 81-2930 (2004-05-18), i. k. 10410LKNUTA0N-7(96)

5.4. Dvibalsį žyminti latvių raidė *o* keičiama lietuvių *uo*, pvz.: *Acuonė* (*Acone*), *Bruodai* (*Brodī*), *Duobelė* (*Dobele*), *Jaunuolainė* (*Jaunolaine*), išskyrus svetimkilmius vardus, pvz.: *Rozenbergas* (*Rozenbergs*), *Goliševa* (*Goliševa*), *Kolka* (*Kolka*).

Papildyta punktu:

Nr. [N-7\(96\)](#), 2004-05-06, *Žin.*, 2004, Nr. 81-2930 (2004-05-18), i. k. 10410LKNUTA0N-7(96)

6. Neteko galios nuo 2016-06-04

Punkto naikinimas:

Nr. [N-1 \(158\)](#), 2016-05-26, paskelbta TAR 2016-06-03, i. k. 2016-14824

7. Dėl senovės graikų tikrinių vardų transkripcijos

Punkto numeracijos pakeitimas:

Nr. [N-4\(105\)](#), 2006-09-28, *Žin.*, 2006, Nr. 107-4086 (2006-10-06), i. k. 10610LKNUTAN-4(105)

7.1. Į lietuvių kalbą transkribuojamuose senovės graikų asmenvardžiuose ir vietovardžiuose nežymimas balsių ilgumas, nes graikų kalbos tekstuose ne visų balsių ilgumas išreikštas grafiškai (dėl techninių priežasčių graikų kalbos žodžiai čia rašomi lotyniškais rašmenimis): *Ichthys*, *-yos* – *Ichtijas*, *Pareosios* – *Pareusijas*, *Troidzen*, *-enos* – *Troidzenas*, *Krete* – *Kreta*, *Thebai* – *Tebai*, išskyrus tradicines išimtis: *Athenai* – *Atėnai*, *Mykenai* – *Mikėnai*.

7.2. Graikiškų asmenvardžių ir vietovardžių dvibalsiai perteikiami dvibalsiais: *Aigeides – Aigeidas, Geraistos – Geraistas, Oikleides – Oikleidas, Choiril(l)os – Choirilas*, išskyrus tradicinius geografinius pavadinimus (ir tradicinius asmenvardžius): *Aigyptos – Egiptas, Aitne – Etna, Nilos – Nilas (Daidalos – Dedalas, Oidipoyis – Edipas, Kroisas – Krezas)*. Vertimuose tiesiog iš senovės graikų kalbos asmenvardžių dvibalsiai gali būti paliekami visais atvejais.

7.3. Raidė j rašoma pagal lietuvių bendrinės kalbos taisykles.

7.3.1. Žodžio pradžioje prieš balsę graikiška „iota“ perteikiama lietuviška raide j: *Iamblichos – Jamblichas, I“xos – Joksas*.

7.3.2. Žodžio viduryje graikų kalbos dvibalsio antrasis dėmuo (i) prieš kitą balsę ir balsė i tarp dviejų balsių perteikiama raide j: *PhleiasiG – Flejasija, Oionos – Ojonas, Laios – Lajas*.

7.3.3. Kai graikiškame žodyje i, y yra prieš priebalsę, transkribuotame žodyje j nerašoma (bet balsiai su l dvibalsio nesudaro): *Aglaitadas – Aglaitadas, Letois, -idos – Letoidė, Taÿgeton – Taigetas*.

7.3.4. J rašoma po visų balsių ir dvibalsių prieš galūnę: *Krioa – Krioja, Trampya – Trampija; Epixyes – Epiksijas, Anauā – Anaujai*.

8. Dėl raidinių santrumpų

Punkto numeracijos pakeitimas:

Nr. [N-4\(105\)](#), 2006-09-28, Žin., 2006, Nr. 107-4086 (2006-10-06), i. k. 10610LKNUTAN-4(105)

8.1. Nelietuviškos (tarptautinės) santrumpos, sudarytos iš lotyniškų raidžių, lietuviškuose tekstuose rašytinos taip, kaip rašomos originalo kalboje, pvz.: *ITTF (International Table Tennis Federation), FAO (Food and Agriculture Organization), NATO (North Atlantic Treaty Organization), BBC (British Broadcasting Corporation), UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization), ICAO (International Civil Aviation Organization), ISO (International Organization for Standardization)*.

8.2. Nelotyniško pagrindo rašmenis vartojančių kalbų santrumpos perrašomos lietuviškais rašmenimis, pvz.: *ITAR-TASS (Rusijos informacijos agentūra), GOST (standarto pavadinimas)*.

8.3. Jei kitų kalbų pavadinimai plačiai vartojami išversti į lietuvių kalbą, raidinės santrumpos daromos iš jų lietuviško varianto, pvz.: *JTO (Jungtinių Tautų Organizacija), NVS (Nepriklausomų Valstybių Sandrauga), ES (Europos Sąjunga)*.

P a s t a b a . Dauguma raidinių santrumpų skaitomos kiekvieną raidę tariant atskirai, kaip ji vadinasi abėcėlėje, pvz.: *JAV – jot-a- vė, MA – em-a, SOS – es-o-es*. Tik kai kurios skaitomos tariant tų raidžių žymimus garsus, pvz.: *NATO, FIAT*, o kartais – tariant nelietuviškus raidžių pavadinimus, pvz.: *UNESCO – junesko, BBC – bi-bi-si, IBM – ai-bi-em*.

9. Dėl nelietuviškų simbolinių pavadinimų formų

Punkto numeracijos pakeitimas:

Nr. [N-4\(105\)](#), 2006-09-28, Žin., 2006, Nr. 107-4086 (2006-10-06), i. k. 10610LKNUTAN-4(105)

9.1. Lotyniško pagrindo rašmenis vartojančių kalbų nelietuviški periodinių leidinių, organizacijų, sporto, meno ir kitokių kolektyvų, firmų, firminių gaminių ir kiti oficialiai vartojami simboliniai pavadinimai (dažnai su numeriais ar kitomis specialiomis nuorodomis) rašomi originalo rašyba be lietuviškų galūnių. Taip pat be lietuviškų galūnių rašomi transkribuoti ar transliteruoti nelotyniško pagrindo rašmenis vartojančių kalbų atitinkami pavadinimai, pvz.: laikraščiai bei žurnalai *„Karogs“*, *„Time“*, *„Novyj mir“*; firmos, organizacijos, kolektyvai *„Cameron“*, *„General Motors“*, *„Chrysler Corporation“*, *„Los Angeles Lakers“*, *„Milan AC“*, *„Miami Heat“*; firminiai gaminiai *„Renault“*, *„Mercedes Benz“*, *„Braun“*, *„Hyundai“*, *„Sony“*, *„Audi 100“*.

9.2. Prie kai kurių paplitusių vienažodžių nelietuviškų pavadinimų, ypač tų, kurie bendrinėje kalboje turi atitikmenų, gali būti pridėamos lietuviškos galūnės, pvz.: *„Internetas“*, *„Kosmosas“* (dirbtinis Žemės palydovas), *„Zenitas“*, *„Spartakas“* („Zenito“ futbolininkai įveikė „Spartaką“; „Parma“ nugalėjo „Roma“).

P a s t a b a . Kai paplitę nelietuviški pavadinimai virsta bendriniais žodžiais, jie adaptuojami ir rašomi be kabučių bei mažąja raide: *žiguliai, mersedesas, feraris, tojota, boingas, brauningas*.

Pakeitimai:

1.

Valstybinė lietuvių kalbos komisija, Nutarimas

Nr. [N-7\(96\)](#), 2004-05-06, Žin., 2004, Nr. 81-2930 (2004-05-18), i. k. 10410LKNUTA0N-7(96)

Dėl Valstybinės lietuvių kalbos komisijos prie Lietuvos Respublikos Seimo 1997 m. birželio 19 d. nutarimo Nr. 60 "Dėl lietuvių kalbos rašybos ir skyrybos" pakeitimo

2.

Valstybinė lietuvių kalbos komisija, Nutarimas

Nr. [N-4\(105\)](#), 2006-09-28, Žin., 2006, Nr. 107-4086 (2006-10-06), i. k. 10610LKNUTAN-4(105)

Dėl Valstybinės lietuvių kalbos komisijos prie Lietuvos Respublikos Seimo 1997 m. birželio 19 d. nutarimo Nr. 60 "Dėl lietuvių kalbos rašybos ir skyrybos" pakeitimo

3.

Valstybinė lietuvių kalbos komisija, Nutarimas

Nr. [N-11\(147\)](#), 2013-10-24, Žin., 2013, Nr. 113-5679 (2013-10-30), i. k. 11310LKNUTA-11(147)

Dėl Valstybinės lietuvių kalbos komisijos prie Lietuvos Respublikos Seimo 1997 m. birželio 19 d. nutarimo Nr. 60 "Dėl lietuvių kalbos rašybos ir skyrybos" pakeitimo

4.

Valstybinė lietuvių kalbos komisija, Nutarimas

Nr. [N-1 \(158\)](#), 2016-05-26, paskelbta TAR 2016-06-03, i. k. 2016-14824

Dėl Valstybinės lietuvių kalbos komisijos prie Lietuvos Respublikos Seimo 1997 m. birželio 19 d. nutarimo Nr. 60 „Dėl Lietuvių kalbos rašybos ir skyrybos“ pakeitimo